

morebiti drugikrat kej več. — Če tedej vse, kar sem ti dozdam pravil, v dober premislik vzameš, ali mi boš še prigovarjal, de bi za penzizon prosil, preden me dušne in telesne moči popolnoma ne zapuste? — Oh! sreča za nas, de nismo v po-glavitnim mestu, kjer so gospodarji, kakor slišim, sicer veliko bolj omikani, in veliko bolj postrežni in dvorni proti ljudem, tode neusmiljeni proti kamnju, in kateri brez ozira vsak kamen precej na penzizon denejo, kakor hitro kako škerbo ali jamico na njemu zamerkajo. Hinc illae lacrimae: odtod pride, de tam toliko izverženih kamnov bridke solze preлива. Oh! kader je kamen iz lepiga tlaka zru-van, kako se spremeni njegova sreča! veržejo ga v kakošno jamo ali pa clo ga v zid pozidajo in z apnjenim podmetam omečejo, kjer nikoli več ne sonca ne lune ne vidi, in kjer je vse njegove časti in imenitnosti za zmirej konec! — De tedaj tudi jest konec storim tem govorjenju, ti kakor dober prijatelj le še to povem: Iši in skerbi, de pred ko moreš, kako globoko jamo ali votlino dobiš, in se tako v versto starih bolehnje povzdigneš: po tem se boš iz lastne skušnje lahko prepričal, de tvoj stari sosed ni bil lažnik, kader ti je od sreče in imenitnosti votlih in kruljevih kamnov v mestnim tlaku govoril.

Zdravi kamen: Res je, in primoran sim spoznati, de star pregovor ne laže, ker uči, de modrost se le pri starih najde. Tako znate besedo staviti, in svojim glasu — desiravno niste brez nahoda — tako kerpkost in povzdigo dajati, de bi mislil, de se je duša nekdašnjiga rimskiga govornika Cicerona v vas preselila. Vaše govorjenje me je do dobriega prepričalo, in resnica vaših besedi mi je v mojih očeh bolj svetla in bliskajoča, kakor nar dražji kamni ali biseri v zlatih obročih. — Od slej za naprej ne bom nič bolj vošil in želel, kakor de bi jest in vsi moji bratje le kmalo stari in votli postali, in se tako k svojimu višimu namenu, k učnikom ljudi, povzdignili: in tedaj — vidim v duhu priti tiste zlate čase za nas, kjer bodo ljudje po ulicah in hodiših, ne po redkim in po samim, kakor do zdaj, ampak v celih trumah na kolena in obraze pred nas padali, in nas častili in slavili, če ne kakor nar boljši, saj kakor nar terji in nar velavniši učenike vsih čednosti za modro in srečno in nespotikljivo obhojo na zemlji.

Jožef Poklukar

Ocene in poročila

GARCIA LORCA V SLOVENŠČINI

Federico García Lorca doživlja zadnja leta po vsem svetu naraven prerod. Iz dosedanjega pesniškega avantgardista in modernista prehaja v klasika. Obsežne in nadrobne študije o njem, še posebej pa zmeraj novi in čedalje adekvatnejši prevodi ga povsod uvrščajo med nepogrešljive člene pesniške verige. Njegova beseda je sočna in živa, ko da jo govori danes, pa čeprav je stara že najmanj en rod, če ne že dva. Se pravi, da je »trop, ki se poti in trudi« šele zdaj prišel vstric s pesnikom, ki je bil tu že pred tridesetimi leti (medtem pa so novi pesniki seveda že spet daleč naprej in jih večina spet ne razume).

Deloma zaradi posebnega življenja, še posebej pa zaradi okoliščin ob smrti je Lorca še danes, po dvajsetih letih, zavit v skrivnost, ki brani prvenetim raziskovalcem in preradovednim očem pogled v njegove pesniške in človeške intimitnosti. Toda kljub dvojni cenzuri in zapori (družinski in državni) se počasi le snemajo tančice in kmalu bo pred nami v vsej svoji resnični in pravi podobi. Tudi če se v zadnjem času že precej jasno kaže, da ni bil zgolj politična, temveč mogoče bolj osebna žrtev, je vendarle neizbrisljiv madež na falangistični oblasti, da je vsaj posodila (če nič drugega) roke in ime temnim elementom, ki so izkoristili politično zmedo, da so poravnali svoje osebne račune. Ob množičnih aretacijah v letu 1936 so namreč odpeljali in po hitrem postopku 19. avgusta zjutraj ustrelili tudi pesnika Lorca. Kje se je to zgodilo, še zdaj ni natančno dognano, vendar najbrž v gorski samoti pri Viznarju. Fotografija kaže veliko, oblomljeno oljko, ki s presunljivo trdoživostjo steguje štrcljaste roke proti nebu v večem opomin.

Kot pošastna pesniška vizija in obenem obtožujoče svarilo nasilju je ta Lorcov grob (Ko umrem, pustite balkon odprt) brez razgleda: »Moji dolgi pogledi preiskujejo

nebo. Moji kratki pogledi preiskujejo zemljo.« Njegova kri se je prelila v staro oljko, da oznanja Lorcovega duha, simbol modernega Prometeja, ki ne more delati v nesvobodi, a le živi, dokler se prej ali slej ne prebije v nov razcvet. Tudi pri Lorcju (kakor še pri nekaterih pesnikih in pisateljih) ravno tragična smrt meče še posebno luč na njegovo poezijo in življenje. Zato mi je dragocen celo podatek o tem, kako je bil plah in kako se je bal smrti (še pri kopanju si ni upal dlje kot meter od brega in še to le, če se je koga trdno držal za roko), da morem še bolj razumeti njegove zadnje trenutke, ko so ga bližnji silili, naj se vendar umakne kam v tujino, na varno, sam pa se je slepo zanašal na to, da je brat vseh ljudi in pesnik in da pesnikov ne pobijajo.

V Lorcju (zanimivo, da se je bolj prijelo njegovo ime po materi Vincenti Lorca kot po očetu Federicu Garcíju) je življenje kar prekipevalo. Bil je vsestranski ustvarjalec: pesnik in dramatik, slikar in skladatelj, pevec ob kitari in deklamator, igralec in režiser, organizator in znanstvenik. Povsod se je uveljavljal s svojo sugestivnostjo in bistrino. Kot pesnik se je kazal v tako samosvoji podobi, da ga sodobniki niso razumeli. Ni bil sicer kot iz nič porojen feniks, vendar je pesniško dediščino tako pristno in ubrano uporabljal, da je vsa prežeta z njegovo osebnostjo. Bil je otrok svojega časa, po temperamentu sin španskega naroda, po literarnih predlogah pa dedič velikih umetnikov in naprednih duhov. Umetnost njegovega rojaka Picassa nam lahko v marsičem približa in razloži tudi njegovo liriko. Kakor pri Picassu raste umetnina iz čistih, kristalnih osnov in se šele pozneje bremeni z novimi črtami in barvnimi ploskvami, ki prvotno zasnovi morda zameglijo in celo izmaličijo, tako tudi Lorcova pesem kipi iz jasnih, žlahtnih konceptov, a jih tu in tam dogajanje novih podob in misli obremenjuje in komplicira, čeprav ne segajo črte in ploskve tako dobesedno druga čez drugo kakor pri Picassovem slikarstvu, temveč se vrstijo druga za drugo, kakor je usojeno literarnemu izdelku, ki ga pač ne moremo optično zajeti z enim samim pogledom kakor sliko, temveč ga dojemamo v filmskem zaporedju podob in misli.

Lorcov jezik in besednjak sta tudi za Španca trd oreh, tako da domala vsaka njegova pesem terjaja zase celo študijo in izčrpen študij. Lorcju je namreč marsikatera beseda že iz gole zvočnosti ali iz siceršnje literarne dediščine pomenila toliko, da mu je bila nosilec cele podobe. Take odlomke more do kraja razumeti le literarno razgledan bralec, sicer se pa ključni za razumevanje spreminjajo od človeka do človeka in od trenutka do trenutka. Še posebej pa se Lorcova pesem izmika prevajalcu. Bral sem že veliko prevodov v razne jezike, a me zlepa ni kateri zadovoljil. Vselej sem pri posameznih pesmih pogrešal še nečesa (in dostikrat ravno tistega, kar slepo nizanje besed spremeni v žlahtno umetnino). Udovičev prevod¹ me je kot celota prvi osvojil. Lorca je v Udoviču dobil sorodno osebnost. Pesnika sta se srečno ujela ter se tu in tam celo dopolnila. Mogoče je Udovičev prevod le malce pregladek, prelahkoten, pretekoč, preveč izbrušen, da se preveč občuti vsaka meglica. Pri Lorcju je več iskanja, negotovosti, fragmentarnosti, tipanja, eliptičnosti, dvomov, spodrseljavev, po drugi plati pa dramatičnosti, sugestivnosti, eruptivnosti, teže, krvi in seksusa, Udovič je bolj epičen, pripovedovalen, zanesljiv, miren. Pri Udoviču Lorca od kraja do konca ve, kaj hoče, njegova beseda je dobila jasno funkcijo v službi lepote in umetnosti. Mogoče se je Udovič pri tem preveč naslanjal na optični vtis Lorcovih risb, ki so na videz res eterično lahke, a skrivajo v sebi trd boj za izraz. Marsikje pa je Udovičeva prepesnitev ravno s tem most in komentar, da bo bralec po nji laže prišel k Lorcju in ga bo bolj razumel, kot bi ga v izvorniku, tudi če bi obvladala španščino. Tako se ti pri prebiranju Udovičevega prevoda mahoma čudno zazdi, kako da smo imeli Lorca za vulkansko naturo in literarno neznanko, ko pa je vendar pri njem vse tako kristalno čisto, klasično, umirjeno in blago.

Vsak izbor je oseben in izraz osebnosti. Tudi Udovičev. Sicer v kronološkem zaporedju upošteva vse Lorcove pesniške postaje, vendar se — razumljivo — bolj pomudi pri pesmih, ki so mu bližje in bolj zgovorne, manj pa pri pesmih, ki so zavrtane v drhtenje krvi, labirinte bolne erotike in himne seksusu. Tako je antologija »Pesem hoče biti luč« prvi Lorca v slovenščini in obenem prva Udovičeva lastna pesniška zbirka.

S kakšnim pesniškim čutom, vživetjem in posluhom in s kakšno bogato prevajalsko prakso je Udovič prepesnjeval! Čeprav je tako rekoč dobesedno prevajal,

¹ Federico Garcia Lorca, Pesem hoče biti luč. Lirika. Izbral in prevedel Jože Udovič. Cankarjeva založba v Ljubljani 1958. Str. 244. — Vseh prevedenih pesmi je 108; Udovič jih je prevedel 100, po štiri pa Alojz Gradnik in Peter Levec.

je le pričaral vtis močnih izvirnih, sodobno zgovornih pesmi in je bil vseskozi kos težavam in posebnostim Lorcovega jezika. Tako dognano more prevajati samo resničen pesnik, ki suvereno obvlada gradivo. Domala vse pesmi imajo svoj žlahtni zven resničnih umetnin, pa naj so še tako iskane posebnosti Lorcovega surrealizma ali pa folklorni odmevi pristne ljudske (arabske, ciganske in španske) poezije. Prevodi so preprosti, naravni, doživeti. Oblikovno se zvesto držijo Lorcovih vrstic in kitic, hoté pa opuščajo vse druge formalne vezi (rima, ritem, asonanca, dolžina stihov). Slovenski ritem je neiskan, neprisiljen, tekoč; s svojim valovanjem lepo dopolnjuje izvorno slikovitost, tako da bralec ne pograša za Špance — in tudi za Lorca — tako značilne asonance. Odkrito priznam, da bi me v Udovičevi prepesnitvi marsikje celo motila, čeprav vem, da bi bilo mogoče v tej ali oni pesmi ravno z muziko asonanc in ponekod tudi rim dobiti nov element za še izčrpnjše podoživljanje Lorcove poezije, kjer je vse tako špansko barvito, pojoče, dehteče, razgibano. Udovič se je zvesto držal izvornika tudi v izbiri stopnjevitosti in uporabi pesniških podob; le redko in skrbno premišljeno so uporabljene posamezne glasnejše ali tišje, slikovitejše ali bolj umirjene besede, na primer: »lahna sapa, / ki zaspana šumi skozi veje« namesto »prihaja« (viene).

Večini, ki bodo prebiralili Lorca v slovenščini, je storil Udovič s svojim prevodom neprecenljivo uslugo, ker jim je približal še enega izmed vrhov svetovne pesniške družine, in sicer še zadosti zgodaj, da lahko blagodejno vpliva na domačo rast. Za tistih nekaj bralcev, ki bodo na to antologijo gledali povrh še skozi prevajalske in literarnozgodovinske naočnike, pa naj dodam nekaj tekstno kritičnih pripomb, ki so razen ene vse zelo nepomembne. Ne vem sicer, po kateri izdaji je Udovič prevajal, po argentinski ali po madridski, vendar ima pesem »Mrtvi topol« (Chopo muerto) v argentinski izdaji 59 verzov, v slovenščino pa je prevedenih le prvih 34; manjka torej 25 verzov ali skoraj pol pesmi z značilnim koncem: »Topol stari! / Padel si / v ogledalo / spečega tolmana. / Videl sem te, ko si pod večer / omahnil, / in napisal bom tvojo elegijo, / ki je moja.« V pesmi »Basen« je izpuščena ena vrstica (verz 8), v pesmi »Deklica, ki se je utopila v vodnjaku« (139) tri (verzi 16—18), celih dvajset pa spet v pesmi »Rana in smrt« (149) v »Žalostinki za Ignacijem Sanchesom Mejiasom« (in sicer verzi 15—16, 26, 29—40 in 45—49), kjer se je prevajalcu primerila povrh tega še nerodnost, da v opombah, ki jih je posnel po francoski monografiji, razlaga tudi verze, ki jih je v prevodu izpustil.

Ob tem edinem resnem očitku še nekaj drobcenih pomislov glede prevoda posameznih pesmi. Stran 15: »Dotakne se te nevidni meč / modrine.« Tu bi šel rajši bliže izvorniku: »Pues te hieren las espadas invisibles / Del azul« (Potem te ranijo nevidni meči / modrine). — Stran 18: »Mali vrbini otroci / berejo abecednik; uči jih / stara jelša in giblje / s svojimi mrtvimi rokami.« Izvornik ima tu: »Los chopos niños recitan / Su cartilla; es el maestro / un chopo antiguo que mueve / Tranquilo sus brazos muertos.« Povsod drugod prevaja Udovič »chopo« s topol; ne vem, zakaj je tu vzel vrbo in jelšo, ko bi bilo lepše: »Mladi topoli berejo / abecednik; uči jih / stari topol in mirno / giblje z mrtvimi rokami.« Stran 46: »Njune oči so ptiči« (tienen ... ojos de pájaro = imata ptičje oči). — Stran 57: »Na obrežni pečini / v veliki tropi / slavijo živo srebro / brez morskega stekla.« Tu ima izvornik: »Sobre el acantilado / en tropel gigantesco, / ilustran el azogue / sin cristal, del mar.« Angleški prevod Roya Campbella: »Over the steep, / in giant confusion, / they illustrate the unglazed / mercury of the sea.« Francoski prevod: »Dessus les falaises, / harde monstreuse, / lustre du mercure / sans cristal des mers.« Gre mi predvsem za glagol »ilustran« (illustrate, lustre), ki v nobenem izmed navedenih jezikov (in tudi z vsebino pesmi) ne narekuje izraza »slavijo«. Mogoče je le tiskovna napaka za »plavijo«, izpirajo. Napak, ki jih je povzročila taka nevarna podobnost izrazov v sorodnih jezikih, je še nekaj; tako je na primer »espalda« (hrbet, hrbenca) dosledno prevedena z »ramo«, kar še posebej moti v »Žalostinki za Ignacijem Sanchesom Mejiasom« (153): »Kamen je rama, ki odnaša čas / z drevesi iz solza in trakovi in planeti.« Izvornik pravi: »La piedra es una espalda para llevar al tiempo / con árboles de lágrimas y cintas y planetas.« Jean-Louis Schonberg, pisec že omenjene francoske monografije o Lorcui, se spotika ob francoski prevod Rollanda Simona, ki je špansko besedo »espalda« ravno tako prevedel z »épaule« (rama) namesto z »échine« (hrbet), češ da je vendar jasno, da Lorca, govoreč o toreru, primerja smrt z bikom, operjenim z bodali in frfotajočimi prapori, bika pa z nagrobnim kamnom, ovenčanim z žalnimi trakovi. Podoben spodrslijaj se je Udoviču primeril tudi ob izrazu »capa«, ki pomeni »plašč, površnica, pelerina, ogrinjalo«, Udovič pa ga dosledno prevaja

s kapo: »Madeži od voska in črnila / se jim svetijo na kapah« (128), »Sveti Jožef giblje z rokami, / pokrit s svileno kapo« (129). — Stran 74: »Ko umrem / pustite balkon odprt.« Rajši bi ostal pri izvorniku: »Si muero, / dejad el balcón abierto.« Tudi drugi prevodi imajo namreč »če«, na primer angleški: »If I die«, hrvatski: »Umrem li«. — Stran 75: »Preludij« (Preludio) je naslov sosednji, drugačni pesmi (Las alamedas se van); ta, ki je pod naslovom Preludij objavljena v Udovičevi antologiji, ima v izvorniku naslov po prvi vrstici »Sobre el cielo verde...« (Na nebu zelenem). — Dve nerodnosti sta se primerili Petru Levcu pri prevodu »Kitare« (86). Izvornik »Se rompen las copas / de la madrugada. / Empieza el llanto / de la guitarra. / Es inútil / callarla. / Es imposible / callarla« je prevedel: »Drobe se kelihi noči. / Oglasi se jok / kitare. / Tolažba vsaka / je zaman. / Utišati / je ni mogoče.« Priljubljeneje: »Drobe se kelihi / jutra. / ... Zastonj / bi jo tišal. / Ni je moč / utišati.« — Zelo trd in neslovenski je Udovičev verz: »Pustite me v tem polju — / v obeh solze« (93). Izvornik pravi: »Dejadme en este campo, / llorando.« Hrvatski prevajalec Drago Ivanišević je to prevedel: »Pustite me u ovom polju, / uplakana.« Srbski (Miodrag Gardić) pa: »Ostavite me ovde u polju / da plačem.« Oba torej bolj domače in manj francosko. — Stran 97: namesto »brivec pred njenimi vrati« (el barberillo, desde su puerta) je najbrž pravilneje »pred svojimi vrati«. — O Lorcju je znano, da je dal samostalniku veliko veljavo. Tudi Udovič se je tega zavedal in ohranil veliko izvornih podob. Vselej pa samostalnik le ne gre; na primer: »prihaja / po dvoživki steze / iz lovorov in kristalov« (115). Tu ima izvornik nazornejši pridevnik: »viene / por un anfíbio sendero / de cristales y laureles«. Verjetno bi bil Udovič z izrazom »po dvoživni stezi« kljub neznanj besedi več povedal kakor z razlago »dvoživke« med opombami (238). V isti pesmi naj omenim še dve stvari: »Na pergamentno luno / udarja Precioza, ko prihaja, / in ko jo zagleda, se vzdigne / veter, ki nikoli ne zaspi.« To je šolski primer, kako je slovnično pravilo o osebkju in njega stavi včasih težko izvedljivo. Trije verzi »Naj se odpre skrivnostno / pod mojimi starimi prsti / modra roža tvojega telesa« za izvorna dva verza »Abre en mis dedos antiguos / la rosa azul de tu vientre« pa me spominjajo na staro, že večkrat v praksi potrjeno izkušnjo, da je španščina na splošno daljša od slovenščine, da je torej pri pesmih, strogo vezanih na število zlogov, v slovenščini rajši treba kaj dodati kakor izpustiti. Tu bi torej ne bilo treba dodajati novega verza in novih besed, temveč bi bilo bolje ostati pri izvorniku: »Odpri mojim starim prstom / modro rožo svojega telesa.« Isto velja o verzih na strani 117: »tu se je zgodilo, / kar se zmeraj zgodi«; za izvorni en sam verz (aquí pasó lo de siempre) bi bilo jedrnateje zapisati kar »tu je šlo vse po starem brez dolgovestnosti in mašil. Ob mašilih v ritmično tako prostem verzu, v kakršnem je spesjen Udovičev prevod Lorca, bi se sploh kazalo malo dlje pomuditi. Ni jih sicer veliko, a kolikor jih je, so odveč. »Kaj držim tam v svojih / rokah pomladnih« (27) je prerazvlečeno za izvornik: »Qué tienes en tus manos / De primavera« (Kaj držiš v rokah / pomladnih). Podobno: »sreča samo sebe / in se znova vrne« (55) za »se encuentra ella misma, / y vuelve«, ko bi bilo dovolj: »sreča samo sebe / in se vrne«; ali: »Zdaj leži tam ob vodi« (60) za »Está fuera del estanque« (leži ob vodi); ali: »Mlada mrtva deklica« (67) za »La joven muerta« (Mrtva deklica); ali: »Na obrežju reke, glejte, / koplje se pomladna noč« (71) za »Por las orillas del río / se está al noche mojando« (Na obrežju reke / se umiva noč); ali: »na mostovih mesca marca« (71) za »sobre los puentes de marzo« (na mostovih marca); ali: »junak gozda / brez listov, / ves gol« (32) za »El héroe de la fronda / Sin ramaje« (junak gozda / čisto gol); ali: »A granadski reki dve / s snežnih gor med žito speta« (83) za »Los dos ríos de Granada / bajan de la nieve al trigo« (granadski reki / tečeta s snega med žito); ali: »stolpčiči nizki« (83) za »torrecillas« (samo stolpčiči ali pa nizki stolpi); ali: »lahni vzdih / in tudi vsi ostri kriki« (91) za »el suspiro tierno / y el grito« (lahni vzdih / in kriki); ali pa: lahen vzdih / in krik); ali: »v mraku / njenega, z lesom / obdanega studentca« (99) za »en su negro / aljibe de madera« (v mraku / njenega lesenega studentca); ali pa: vodnjaka iz lesa); ali: »Padli so štirje Rimljani / in pet Kartazanov je mrtvih« (117) za »Han muerto cuatro romanos / y cinco cartagineses« (Padli so štirje Rimljani / in pet Kartazanov).

O preveliki naglici mi pričajo tiskovni in slovnični spodrsaljaji: »Pričarajta zveneč gozd / z vajino [= s svojo] flavto« (18); skoraj dosledna uporaba določnega pridevnika »mali« namesto nedoločnega »majhen« ali pomanjševalnice (Balada o maľem trgu, z obzirno reko in maľim studentcem, z maľim ogledalom, polno odsekanih rok in maľih cvetnih vencev, z maľimi živalmi); mrtvi topol (31) za »chopo viejo« (topol stari); »Nokturno ob oknu« (59) za »Nocturnos de la ventana« (nokturni, ker

so štirje); »Ribniku« (60) za »Al estanque« (V ribniku); zelo nerodna napaka je v Gradnikovem prevodu »Mesečne romance«, kjer se dvakrat ponovi verz »z očmi od hladnega stebra« (119 in 121) namesto »srebra«; škoda se mi tudi zdi, da je v prevodu ostala nepotrebna in že precej mrtva slovanka »motriti«: »stvari jo motrijo / in ona jih ne more motriti«. Prispevek k pogovoru o zanikanem predmetu je na strani 140: »nihče ni iskal praproti, / nihče rumeno kolo tamburina«. V stavku (142) »bila je ko reka, bik in sanje, in lahko družu kolo in algo« mora biti najbrž »... ki lahko družu«. Škoda je, da je v naslovu »Kasida o dveh golobih« izpuščena beseda »mračnih«, še posebej v primerjavi s pesmijo (18), ki poje o dveh podeželskih golobih in je s to v pomenski zvezi. Naglici je treba pripisati tudi dva različna prevoda odlomka iz pisma Gerardu Diegu (193 in 223) in več grafičnih napak v opombah, med drugim tudi v imenu avtorja francoske monografije o Lorcju (227). Pri pisavi tujih besed me je presenetila »seguiriyja« namesto »seguriya« kakor »Montoya« (124) ali pa kar »segurija« ali »segvirija«. Ob »Bronksu« (140), »Kadiksu« (143), »Alikantu« (143) bi človek pričakoval tudi Seviljo ali pa ob Sevilli (143) Bronx, Cadiz, Alicante. Nerešeno je ostalo vprašanje pisave znane španske reke: Gvadalkvivar (83), Guadalquivir (198), Guadalkvivar (152).

Všeč mi je, da je Udovič prevodu pesmi dodal še značilno Lorcovo obravnavo o cante jundu in zelo informativno spremeno besedo o avtorju. Škoda se mi le zdi, da se ni mogel še malo pomuditi pri Lorcovi filozofiji, ki je v prevedenem izboru zlasti vidna v »Odi Waltu Whitmanu«. Opombe, posnete po Schonbergu, so za boljše razumevanje Lorca nujno potrebne.

Založba je imela srečno roko tudi pri zunanji in notranji opremi knjige. Zlahtni vsebini je oskrbela dostojno estetsko posodo in dodala še avtorjev portret in deset njegovih risb. Tako je antologija Lorcove lirike vsestransko reprezentativna in pomeni dogodek leta, zlasti še kot obogatitev slovenske prevodne književnosti. Naloga Cankarjeve založbe je, da čimprej izda že obljubljeni drugi zvezek Lorca, izbor njegove dramatike.

Janko Moder

NOVO SRBOHRVATSKO BERILO

Najnovejše Jurančičevo berilo¹ ni ne prva ne edina lastovka te vrste znanega kulturnega delavca, ki se je že zdavnaj afirmiral kot agilen posredovalec del hrvatske in srbske literature in jezika. Pohvale, ki jih je že sprejel, so dobile s to knjigo novo potrdilo. Jurančičevo delo je nenadomestljivo, vsem, ki so vezani na njegove tekste, pa bo v zadovoljstvo, če bodo ugotovili, da je potrebam zadoščeno. Učitelj in učenec sta dobila s to knjigo lepo možnost, da že v prvih začetkih učenja hrvatsko-srbskega jezika in slovstva dosežeta dober uspeh.

Pedagoške potrebe, ki so usmerjale kompozicijo Jurančičevega berila, so same po sebi vsilile vrsto zahtev, ki jim je bilo treba ustreči, da bi se dosegel enoten didaktičen učinek. Pisanost pisateljev in tekstov, časovni in vsebinski razpon med posameznimi odlomki, sosesčino Dositeja Obradovića, Davorina Trstenjaka in mladega Nikole Miličevića je treba pripisati skupnemu postulatju — informaciji osnovne didaktične oblike. Težave so torej morale priti in se bolj ali manj pokazati, zlasti v izboru tekstov.

Niti kulture niti literature na splošno ne moremo več proučevati ab ovo kot nekoč. Še manj bo to mogoče v prihodnosti. Že danes se tudi na višjih pedagoških zavodih poučuje samo najboljše v nacionalni literaturi; ni razlogov, da se ne bi tak kriterij razširil tudi na osnovne šole. Zato ni bilo potrebno v berilo sprejemati nekaterih vsebinsko ali literarno presplošnih člankov, čeprav imajo svojo zgodovinsko in kulturno vrednost.

Berilu je dodana slovnica srbohrvatskega jezika, fonetika in morfologija v glavnih potezah. Pravopisni del je interpretiran v duhu novega pravopisa, ki — kakor znano — še ni izšel. Čeprav je to svojevrstno protislovje, ga je vsilila narava stvari same; od knjige, ki računa s tem, da jo bodo v prihodnje uporabljali kot normativni priručnik, pa moremo pričakovati tako rešitev, še posebej v sedanji situaciji, ki jo narekujejo tudi tehnični in finančni problemi.

Kot v dosedanjih Jurančičevih berilih so tudi v tem tekstu akcentuirani. Negibna potreba po tem izvira iz raznoličnosti srbohrvatskih akcentov. Podana je zelo

¹ Janko Jurančič, Srbohrvatsko berilo za V. in VI. razred osnovnih šol. Ljubljana 1958.